מהדורה למורה – אגדה על הילדים שנדדו ביערות

נתן אלתרמן · שיר · שואה וגבורה · גרסת רגיל

במהדורה זו: מפתח תשובות לכל התרגילים, הצעות לתשובות פתוחות ומחוון קצר. בדפי התלמיד: שם/כיתה/תאריך, חלק א׳ (הבנה), חלק ב׳, חלק ג׳ (כתיבה) וכרטיס יציאה לגזירה.

תשובות – חלק א׳ – הבנה

תרגיל 1: 1–**א** (אגדה על בן ובת שתעו ביער) · 2–**א** (מרגיעה ושומרת על אחיה) · 3–**ב** (תפנית שבה איש אינו בא לעזור) · 4–**א** (אח ואחות) · 5–**א** (אל תפחד)

תרגיל 2: 1–**לא נכון** (האח הקטן – מפוחד) · 2–**נכון** · 3–**נכון**

תרגיל 3:

1. מאגדה גרמנית מספרי האחים גרים על בן ובת שתעו ביער.
2. שישתוק ולא יבכה, שיהיה אמיץ, ושעוד מעט יגיעו; שעדיין יש טוב ומלאכים בעולם.
3. הם דופקים, אבל לאגדה אין סוף טוב: אף מלאך אינו יורד להציל אותם.

תשובות – חלק ב׳ – מושגים וכלים ספרותיים

תרגיל 4: 1–**א** · 2–**ד** · 3–**ג** · 4–**ב**

תרגיל 5: 1–**אירוניה** · 2–**תפנית** · 3–**ניגוד** · 4–**דמות**

תשובות – חלק ג׳ – חשיבה וכתיבה

תרגיל 6: באגדה המוכרת יש סוף טוב; השינוי שלה מדגיש כמה המציאות של השואה הייתה שונה מכל סיפור, וכמה הילדים היו חסרי הגנה.

תרגיל 7: היא מראה אחריות, אהבה ואומץ – ילדה שמנסה לשמור על אחיה ועל תקוותו גם כשהיא עצמה מפחדת.

תרגיל 8: תשובה אישית: האירוניה מעוררת כאב ומחשבה, ומבליטה את הפער בין מה שהילדים קיוו לבין מה שקרה.

תרגיל 9: מחוון קצר: שמירה על פרטי העלילה (3), נקודת מבט עקבית (3), תיאור רגשות ומחשבות (2), לשון ופיסוק (2).

כרטיס יציאה

תשובות אישיות. תשובה מלאה: עונה על השאלה, נשענת על פרט מן היצירה, כתובה במשפטים שלמים ובסדר הגיוני.

• שאלה לדיון בכיתה: מה פירוש להיות "אח גדול" או "אחות גדולה" למישהו – גם מחוץ למשפחה?

• דברו על אחריות ועזרה; אל תדרשו פירוט של אירועי השואה, ושיתוף אישי הוא רשות.

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

אגדה על הילדים שנדדו ביערות

נתן אלתרמן · שיר · שואה וגבורה

תזכורת קצרה: השיר פותח באגדה מוכרת על בן ובת שנשלחו אל היער בלילה, בפחד ובסערה. האחות הגדולה מרגיעה את אחיה הקטן בשקט: אל תבכה, היה אמיץ, עוד מעט נגיע. היא מנסה לשמור על אמונה שיש עוד טוב בעולם, שיש מקומות טובים ומלאכים בשמיים, ובאמת מרחוק מהבהב אור והם מגיעים אל שער ודופקים עליו. אבל כאן השיר משנה כיוון: לאגדה הזאת אין סוף טוב, ואף מלאך אינו יורד. מול ילד אחד קטן שבוכה ביער עומדת מכונה ענקית של שלטון אכזרי. השיר מעמיד את התקווה והרוך של האחות מול העולם שהפקיר את הילדים.

חלק א׳ – הבנה

1 הקיפו את התשובה הנכונה.

1. על איזו אגדה מבוסס השיר?
○ א. אגדה על בן ובת שתעו ביער ○ ב. היפהפייה הנרדמת ○ ג. סינדרלה ○ ד. שלגיה
2. מה תפקיד האחות בשיר?
○ א. מרגיעה ושומרת על אחיה ○ ב. מספרת בדיחות ○ ג. בורחת לבד ○ ד. מחפשת אוצר
3. מה מאפיין את סוף השיר?
○ א. סוף טוב ושמח ○ ב. תפנית שבה איש אינו בא לעזור ○ ג. חתונה ○ ד. חזרה הביתה
4. מי הולכים ביער?
○ א. אח ואחות ○ ב. מלך ומלכה ○ ג. שני חברים
5. מה אומרת האחות?
○ א. אל תפחד ○ ב. לך הביתה ○ ג. שב פה

2 קראו כל צמד: דמות – תכונה. סמנו נכון או לא נכון. אם לא נכון – כתבו את התכונה הנכונה.

#	דמות – תכונה	נכון / לא נכון	תיקון (אם לא נכון)
1	האח הקטן – כואב ואירוני	נכון / לא נכון	
2	הדובר – כואב ואירוני	נכון / לא נכון	
3	האחות – אמיצה ואחראית	נכון / לא נכון	

3 ענו במשפט או שניים.

1. מאיזה מקור לקוח הסיפור שבפתיחת השיר?

2. מה אומרת האחות לאחיה הקטן?

3. מה קורה כשהילדים מגיעים אל השער?

חלק ב' – מושגים וכלים ספרותיים

4 התאימו כל כלי ספרותי לדוגמה שלו מן היצירה. כתבו את האות המתאימה.

#	כלי ספרותי	האות		דוגמה מן היצירה
1	אירוניה		א	דברי התקווה של האחות על טוב בעולם עומדים מול המציאות שבה איש אינו בא לעזור.
2	תפנית		ב	האחות הגדולה – מרגיעה, אחראית ואמיצה, אף שהיא ילדה בעצמה.
3	ניגוד		ג	ילד אחד קטן ובוכה מול שלטון ענקי וחסר רחמים.
4	דמות		ד	האגדה המוכרת מסתיימת פתאום בלי סוף טוב – הקורא מגלה שזו אינה אגדה.

5 השלימו את המונח המתאים מתוך מחסן המילים.

מחסן מילים: תפנית דמות שיא ניגוד אירוניה

1. _____ – פער בין מה שנאמר או מצופה לבין מה שקורה באמת
2. _____ – רגע בעלילה שבו המצב משתנה באופן מפתיע
3. _____ – העמדה זה מול זה של דברים הפוכים כדי להבליט אותם
4. _____ – אדם, בעל חיים או יצור שפועל ביצירה; לדמות יש תכונות, רצונות ומניעים

חלק ג' – חשיבה וכתיבה

6 שאלת פרשנות

מדוע בחר המשורר דווקא באגדת ילדים מוכרת?

7 שאלת פרשנות

מה מלמדת דמות האחות?

8 שאלת הערכה – הביעו עמדה ונמקו

השיר משתמש באירוניה – מילים של תקווה מול מציאות קשה. האם זה מחזק את השיר? נמקו.

9 משימת כתיבה

כתבו מכתב קצר מן האחות לאחיה, שבו היא מנסה לתת לו כוח ותקווה. שימו לב למילים של אהבה ואחריות.

כרטיס יציאה

אגדה על הילדים שנדדו ביערות · שם: _____

1. איזה רגע או משפט מן היצירה נגע בי?

2. איזה סמל למדנו ומה הוא מבטא?

3. מילה אחת שאני לוקח/ת איתי מהשיעור.